

En alien i Amman

- "Oh, is it your last day here today? Welcome to Jordan!"

Efter att ha spenderat nära två månader i det lilla landet mitt i mellanöstern log jag vant och förstående som om detta vore den naturligaste avskedsfrasen i världen. I Jordanien pratar de flesta engelska och kristendom och västerländska traditioner är väl utbredda. Man sätter även en stor ära i att vara "friendly". Dock gör sig de språkliga och kulturella skillnaderna ständigt påminna och väl hemkommen igen till klara höstfärger och ihållande regn inser jag hur ofantligt långt borta från mitt vardags-Sverige jag faktiskt var.

Min resa började egentligen redan hösten 2005 då jag började plugga i Luleå. Jag såg av en slump en affisch att en organisation genom vilken man åkte utomlands och praktiserade skulle ha informationsmöte. Det lät intressant så jag gick dit och resten är så kallad historia. Via uppdrag i IAESTE's lokalkommitté i Luleå blev jag koordinator för alla Sveriges kommittéer och i det uppdraget ingår att följa med på den årliga konferensen för IAESTEs utbyte. År 2008 hölls konferensen i Jordanien och min uppgift som medföljande student var att hjälpa till med själva platsutbytet. Jag hade för länge sedan börjat ge upp hoppet om att hitta en praktikplats åt mig själv med min i svenska mått lite ovanliga utbildning, Civilingenjör Arkitektur, när det var dags för värdlandet att komma över till vårt bord för att, som IAESTEs tradition bjuder, förhandla om och byta platser öga mot öga. Det visade sig då att stadskontoret i Amman sökte kvinnliga ingenjörstudenter med inriktning mot arkitektur. Eftersom allt detta stämde in på mig och eftersom jag har jobbat inom IAESTE, så hade jag förtur när jag väl sökte platsen. Till slut fick jag alltså äntligen utnyttja erbjudandet som de lockat mig med på det där informationsmötet hösten 2005.

Förberedelserna var inte många, jag kände mig kaxig som redan varit i Jordanien en gång och hade dessutom haft så fullt upp med att testa utbytesstudier i Barcelona under våren att jag inte hade hunnit tänka så mycket på det stundande äventyret. När det var dags att packa visade det sig vara svårare än jag trott. Vad har man på sig i ett till största delen muslimskt land när man går till jobbet i 35-gradig hetta? När jag var där i januari var det faktiskt snö på palmerna och när hettan slog till i Barcelona tidigare i somras klädde alla av sig till sista tråd utan att vara ett dugg besvärade. Så med en packning bestående till största delen av alla långärmade skjortor jag ägde gav jag mig av.

Väl framme blev jag mött och skjutsad till hotellet av hotellmanagern eftersom personen som skulle ha varit med och mött mig från IAESTE hade kommit för sent. Första dagen strövade jag runt i närområdet runt hotellet men insåg snabbt att detta inte var ett ställe att strosa runt på. Alldeles för varmt, mestadels stora vägar, inga vägskyltar på gatorna och inga för mig vanliga siffror eller bokstäver på några skyltar eller prislappar, gjorde att jag satte mig i skuggan med lite bröd jag lyckats köpa. Efter några timmars läsning gick jag och bytte om till min medhavda knallgula IAESTE T-shirt för att se om någon skulle upptäcka mig. Och mycket riktigt hann jag bara sitta en stund innan en tjej kom fram och presenterade sig som Andjelka från Serbien. Hon hade anlänt några dagar tidigare och det visade sig att hon även skulle jobba tillsammans med mig.

Dagen därpå var en söndag och egentligen skulle jag ha börjat på måndagen men varken jag eller någon på IAESTE-kontoret i Sverige hade tänkt på att de inte har samma helgdagar som oss, utan är lediga fredagar och vissa även lördagar. Det visade sig snabbt att det sällan var några problem med någonting för jordanier och jag var bara glad att få börja så fort som möjligt. Så på söndagsmorgonen blev vi upplockade direkt från hotellet av vår chef och hans

chaufför(!) som tog oss med på olika projekt. Vi drack kaffe, te, satt med på möten på arabiska, tittade på ritningar, gick runt på projekt och inspekterade, drack lite mer te eller kaffe och åkte vidare. Så fortsatte våra dagar med några undantag då vi åkte lokalbuss själva och mötte vår chef Mohammed på kontoret. I början försökte vi fråga om vi skulle få göra något själva eller om de hade någon plan för vår praktik, men vi fick bara otydliga svar tillbaka. Efter några veckor kom det ytterligare en tjej till vår praktikplats, Peggy från Grekland, och i samma veva började vår chef, Mr. Mohammed, få allt mer att göra, så vi fick klara oss själva. Vi blev utskickade till ett bygge för att, i några dagar, vara med ett par jordanska praktikanter och det var då som vi på allvar förstod den stora skillnaden i praktik enligt deras synsätt jämfört med vad vi trott och hoppats på. I Jordanien har man obligatorisk praktik inom utbildningen som man inte får betalt för och den går ut på att enbart observera och sedan skriva en rapport på det. Så naturligtvis var det den typen av praktik de erbjöd oss, dock behövde vi inte skriva mer än en väldigt kort, gemensam rapport och tack vare att Mr. Moh'd är förman så åkte vi åtminstone runt på flera olika projekt och blev alltid visade runt. Så jämfört med de andra Jordanska praktikanterna var vi, som Mr. Moh'd så ofta sa, "very lucky".

Den vanligaste frågan jag får svara på sedan hemkomsten är hur kvinnorna har det. Det skulle kunna bli en hel uppsats i sig, men min egen upplevelse, i kortfattad form, är att kvinnor väldigt sällan ses ute på kvällarna, med den gängse förklaringen att "de inte vill". Vi hade ett gäng från Jordaniens universitet som "IAESTE-friends" för att hjälpa oss med saker som arbetstillstånd samt att hitta på olika aktiviteter. Av dessa fyra var alla killar, tjejerna hade av någon anledning uteblivit. Ingen visste varför de helt plötsligt inte fullföljde det uppdrag de åtagit sig, men killarna gissade att det var för att de inte fick gå ut efter klockan elva, eller umgås med utlänningar, för sina föräldrar. Som utlänningar och icke-muslimer behövde vi kvinnliga praktikanter inte gå klädda i heltäckande kläder, men var tvungna att åtminstone vara täckta till knäna och över axlarna för att bli någorlunda respekterade. Trots det blev det snabbt vardagsmat att bli utstirrad av män i alla åldrar, tutande bilar (oavsett om frun satt i bilen eller inte), försök till att ta på ens kropp, hår eller kläder, skrikande kommentarer och vissa gånger hände det även att några förföljde oss. Just det upplevde jag som svensk kvinna inte särskilt "friendly".

Trots att all statistik pekar på att det finns många kristna, att det är ett liberalt land och att kvinnor har många rättigheter, så är allting relativt. Islam och dess normer skiner igenom och det är ibland svårt att skilja på traditioner och kultur och religion. Jordanien har inga egna naturtillgångar och är beroende av stöd utifrån, vilket gör landet väldigt influerat av USA. Amman en väldigt ung stad, bara ca 100 år gammal, och hela landet har lidit av krig och växlat mellan olika civilisationer genom hela världshistorien, så det är kanske inte så konstigt att det man helst vill visa upp är västerländskt välstånd i form av lyxiga hotell, bilar, stora infrastrukturer och gigantiska byggnadsverk av bl.a. Zaha Hadid. Detta skapar stora klyftor då en måltid på Mc'Donalds kostar ca 10 gånger mer än den traditionella falafeln* på gatan!

Jag anser mig ha haft tur eftersom jag fick uppleva den första delen av årets Ramadan under min vistelse, den fastemånad då muslimer varken äter eller dricker mellan soluppgång och solnedgång. I år var den i september, då det fortfarande är rätt varmt i Jordanien. Solen går upp ungefär fem på morgonen och ner kring sju på kvällen, så det är fortfarande överkomligt, värre blir det om några år då Ramadan med sin två veckors framflyttning per år hamnat i juli. Tanken är att känna med de fattiga och att lida lite för att uppskatta det man har, och gemene man tror ofta, rakt gentemot vad västerländska dieter hävdar, att det är väldigt nyttigt också. Sjukhusen sägs dock vara fullbelagda eftersom man inte ens får dricka vatten. Trafiken, som

* Falafel = Kikärtsbiffar i pitabröd med sallad och dressing

redan innan är ett slags organiserat kaos, spårade ur redan den första dagen med en kraftig ökning i olycksantal. Trots att det råder religionsfrihet i detta officiellt muslimska land, så är det förbjudet att äta eller dricka offentligt under Ramadan. Detta bör respekteras då det uppfattas som stötande mot dem som följer religionens bud, men gästfriheten gjorde att man gärna lät oss sitta i köket eller gömda någon annanstans för att äta en falafel eller något annat (många restauranger är öppna men har serveringsförbud eftersom stor del av dagarna går åt till att handla take-away inför kvällarnas festliga middagar).

I och med att våra dagar varken var långa eller kontinuerliga kunde vi göra massor med utflykter. I början kändes det lite opersonligt att vi var tre praktikanter på samma plats, men i slutändan var jag tacksam för det sällskap jag alltid hade, oavsett om det var på, till eller från jobbet eller på lediga dagar. Via stadskontoret lärde vi känna en konsultantlita arkitekt som tog med oss på rundtur i Amman och även till södra Jordanien på studieresa kombinerat med strand och avkoppling i landets semesterort Aqaba.

Inom en några timmars radie från Amman ligger två av världens äldsta och mest historiska städer – Damaskus och Jerusalem. Damaskus i Syrien gör skäl för att vara världens äldsta kontinuerligt bebodda stad och bjöd på allt det jag förknippar med mellanöstern och dess sagor. Där finns alla moskéers förebild, Umayyadmoskén, en mängd ”souqs”, dvs. bazarer säljandes alltifrån billigt skräp till guld, rökelse och mynta, palats av alla de slag, en ståtlig Saladin-staty blandat med moderna konstmuséer och affischer på presidenten-på-livstid överallt.

Damaskus är UNESCO's kulturhuvudstad 2008 och det var inte direkt med övertygelse i rösten jag berättade att min hemstad Umeå i norra Sverige kandiderar att bli Europas kulturhuvudstad år 2014.

Jerusalem kände jag mig till en början tveksam till, men när flera av de andra praktikanterna kom tillbaka, inte bara välbehållna utan även lyriska, så bestämde jag mig för att ta chansen att åka dit, när jag väl hade chansen. Inga araber har tillåtelse att åka dit och efter att ha träffat så många palestinier i Jordanien (som har flest palestinier i världen näst efter västbanken och Gazaremsan), så ville jag verkligen se det. Det var en upplevelse jag aldrig kommer att ångra. Först och främst blev jag uppriktigt förvånad över hur otroligt mycket turister det fanns där. Tydligen har amerikanska judar rätt till en gratis resa till Jerusalem på något sätt och det märktes. Sedan har Israel en obligatorisk treårig militärtjänst för både killar och tjejer vilket innebär att i princip alla vaktposter var befattade av ungdomar. Jerusalem lämnar ingen oberörd och jag är glad att ha fått chansen att få en inblick i Israel/Palestina-konflikten och kunnat göra mig en egen uppfattning. Historiskt sett är inte mycket kvar i original från Jesus tid och mycket är ”turistifierat”, men det går ändå inte att beskriva i ord hur det kändes att gå omkring i historien. Av någon oförklarlig anledning var det dock klagomuren som gjorde störst intryck på mig.

Sammanfattningsvis är dessa upplevelser självklart ett minne för livet, inte så mycket för praktiken som för hela upplevelsen i sig. Trots att jag rest relativt mycket och bott utomlands tidigare så var detta verkligen något speciellt som är otroligt svårt att beskriva för någon som inte upplevt det. Att uppleva det tillsammans med ytterligare andra kulturer gör det hela ännu mer minnesvärt. Jag rekommenderar definitivt andra att åka utomlands till något land man inte annars skulle ha åkt till, om man får chansen, och ganska precis tre år senare kan jag intyga att allt mitt ideella slit för IAESTE betalade av sig tusenfalt.

Johanna Westberg, Luleå tekniska högskola